

Diyarbakır Ermeni Katolik Kilisesi Çorbahanesi'nin Yeniden Yapımı ve Yapısal Yönden Değerlendirilmesi

Reconstruction and Structural Evaluation of Diyarbakir Armenian Catholic Church Soup House

Öğr. Gör. Dr. Nursen IŞIK*

DOI: 10.46641/medeniyetsanat.1025749

Öz

Geleneksel Diyarbakır evleri, kent tarihinde önemli yeri bulunan sivil mimari örnekleridir. Evler yığma yapım tekniğiyle yapılmış, bir veya birkaç kanattan oluşmuştur. İklimin etkisine göre konumlanmış kanatlar, bodrum ve tek katlı ya da iki katlı olarak inşa edilmiştir. Geleneksel Diyarbakır evlerinde kullanılan ana yapım malzemesi bazalttır. Taşıyıcı duvar ve döşemelerde bazalt malzeme dışında, ahşap, kerpiç ve kalker malzemenin birlikte kullanıldığı örnekler bulunmaktadır. 2015-2016 yılları sonrasında Suriçi bölgesinde meydana gelen olayların etkisiyle bölgenin güneydoğusundaki geleneksel evlerde tahribatlar meydana gelmiş, bazı evler ve yapılar kısmen ya da tümüyle yıkılmıştır. Hasara uğrayan evlerin bir kısmında tamamlamalar yapılmasına rağmen ağır hasarlı evlerde yeniden yapım süreçleri başlatılmıştır. Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı'na ait çorbahane binası, Diyarbakır geleneksel mimarisini yansıtan, sivil mimari örneklerden biridir. Ancak 2016 yılında yapı, ağır hasara uğramıştır. Ağır hasarlı yapıda sadece zemin kotunda duvar izleri kalmıştır. 2019 yılında, yapının kalan izleri ve kayıtlarda bulunan geçmiş kullanımlarına bakılarak, Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yeniden yapımına (rekonstrüksiyon) karar verilmiştir. Bu çalışmada, çorbahane olarak yeniden yapımı tamamlanan yapıda kullanılan malzeme ve teknikler incelenmiş, bu malzeme ve tekniğin tarihi çevre içinde değerlendirmesi yapılmış ve yapının yeniden yapım süreci ve sonrasında öneriler sunulmuş, çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Diyarbakır, Geleneksel Mimari, Çorbahane, Yeniden Yapım

Abstract

Traditional Diyarbakir houses are examples of civil architecture that have an important place in the city's history. The houses were built with the masonry construction technique and consisted of one wing or more wings. The wings, positioned according to the effect of the climate, are built as a basement and a single or two-story. The primary construction material used in Traditional Diyarbakir houses is basalt. There are examples where wood, adobe, and limestone materials are used together, apart from basalt material, in the bearing walls and floors. Due to the events in the Suriçi region after 2015-2016, traditional houses in the southeast of the region were destroyed, and some houses and structures were partially or entirely destroyed. Although some damaged houses have been completed, reconstruction processes have started in the heavily damaged houses. The soup house, which belongs to the Armenian Foundation, is one of the examples of civil architecture that reflects the Diyarbakir traditional architecture. However, in 2016, the building suffered heavy damage. Only wall traces remained at the ground level in the heavily damaged building. In 2019, it was decided to reconstruct the building by the Regional Directorate of Foundations, based on the remaining traces of the building and its past uses in the records. This study examined the materials and techniques used in the building, reconstructed as a soup house. This material and technique were evaluated in the historic environment. The work was completed by presenting suggestions during and after the reconstruction of the building.

Keywords: Diyarbakir, Traditional Architecture, Soup Kitchen, Reconstruction, Soup House

* Dicle Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, isikcn@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6125-1896

Giriş

Diyarbakır, birçok medeniyetin izlerini bünyesinde bulunduran anıtsal ve geleneksel yapıların yer aldığı tarihi bir kenttir. Kentin tarihi surlarla çevrili Suriçi bölgesinde, medeniyetlerin hâkimiyet dönemlerinden günümüze kadar birçok anıtsal ve sivil mimari örnekleri ulaşmıştır. Bölgede han, hamam, kilise, cami vb. gibi zengin bir yapı çeşitliliği bulunmaktadır.

Kentin sivil mimarisini oluşturan geleneksel evler, kültürel ve yaşam biçimlerine göre şekillenmiş olup, evler farklı boyut ve konumlarla kent kimliğinin oluşmasına katkı sağlamıştır.

Suriçi bölgesinde yer alan geleneksel evlerde, inşa edildikleri dönemden günümüze kadar zaman içinde gerek iklimsel gerekse dış etkenlere bağlı olarak yapısal sorunlar oluşmuş ve bu evler kısmen ya da ağır hasarlı olarak günümüze ulaşmıştır.

2015-2016 yılları arasında Suriçi bölgesinde meydana gelen olaylar nedeniyle, bölgenin güneydoğu diliminde yer alan birçok geleneksel ev ağır hasara uğramış ya da tümüyle yıkılmıştır. Geleneksel evlerde meydana gelen yapısal sorunlar ve bunların boyutları her yapıda farklılık göstermiştir. Yapısal sorunların boyutları ve hasar oranları, evlerin korunması ve devamlılığının sağlanması için yapılacak müdahale ve restorasyonların uygulama biçimlerini belirlemiştir. Yapısal sorunların konum ve durumlarına göre uygulama biçimleri (restorasyon, rekonstrüksiyon vb.) değişiklik göstermekle birlikte, kısmi hasarlı evlerdeki özgün mimaride yapılacak tamamlamalarla evlerde iyileştirme ve sağlamlaştırılmalar yapılmıştır. Ancak, ağır hasarlı ve büyük oranda tüm mimari öğelerinde kayıplar olduğu evlerde, yapılacak kısmi müdahale ve tamamlamaların yetersiz kaldığı durumlarda, evler yıkılarak yeniden yapım (rekonstrüksiyon) süreçleri başlatılmıştır.

Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı'na ait çorbahane ağır hasara uğrayan geleneksel evlerden biridir. 2016 yılında meydana gelen olaylarda güney kanadı tümüyle yıkılmış, doğu kanadının bir bölümü ile kuzey kanadındaki mutfak ağır hasara uğramıştır. Büyük bölümü ağır hasarlı olan yapıda yeniden yapım süreci Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından 2019 yılında başlatılmış, bu süreç 2021 yılında tamamlanmıştır.

Diyarbakır Suriçi bölgesinde Osmanlı döneminde faaliyetlerini gösteren ve özellikle cami ve kiliselere ait vakıflar bulunmaktaydı. Vakıfların kullanım amacı farklılık göstermiş olsa da genellikle mensuplarına yardım amacıyla kurulmuş ve bu yönde hizmet veren yapılar olmuştur. Cami ve medreselerde eğitim vermek amacıyla kurulmuş vakıfların yanında bölgedeki yoksul halka hizmet veren ve "çorbahane" olarak kullanılan vakıf yapıları da inşa edilmiştir.

Suriçi bölgesinin güneydoğusunda bulunan Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı'na ait çorbahane bu yapılardan biridir. Yapı, kaynaklarda 1904 yılında inşa edilmiş ve 2015 yılına kadar vakıf tarafından yapının bakımını üstlenen bir aile tarafından kullanılmıştır (Tuncer, 1999). Yeniden yapım süreci öncesinde yapı, güney, doğu ve kuzey kanadından oluşmaktaydı. Kuzey kanadında bulunan mutfağın yanına kullanıcılar tarafından banyo eklenmiştir.

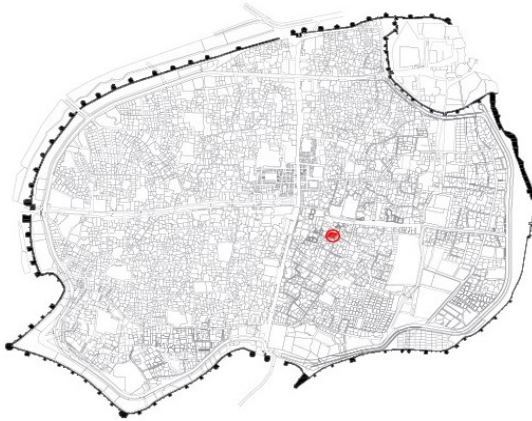
Yapı ve çevresinde 2016 yılında meydana gelen olaylar nedeniyle büyük tahribatlar oluşmuş ve birçok yapı tümüyle yıkılmıştır. Suriçi bölgesinde 2018 ve sonrasında başlatılan imar çalışmaları nedeniyle ağır hasarlı ve tümüyle yıkılmış yapılarda yeniden yapım süreçleri başlatılmıştır. Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı'na ait çorbahane yapısı yeniden yapım sürecine giren yapılardan biridir.

Bu çalışmada, Diyarbakır geleneksel evlerinin mimari özelliklerini yansıtan özgün mimarisine uygun ve yeniden yapım süreci tamamlanan, çorbahanedeki yapım tekniği, malzeme ve teknik detaylandırmaların tarihi çevreye uygunluğu araştırılmıştır. Yeniden yapım sürecinde mekânsal değişim ve dönüşümler ile kullanılan malzemeler, yapı özelinde değerlendirilmiş ve yapının kullanımına yönelik öneriler sunulularak çalışma tamamlanmıştır.

1. Ermeni Katolik Kilisesi Çorbahanesinin Konumu, Tarihçesi ve Mimari Özellikleri

Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı Çorbahanesi, Diyarbakır Suriçi bölgesindeki Özdemir Mahallesi Zingilli Sokak'ta yer almaktadır. 2015-2016 yıllarında hasara uğrayan yapının güney kanadı tümüyle yıkılmış, doğu kanadının bir bölümü ile kuzey kanadında mutfak ve merdiven ağır hasara uğramıştır.

Yeniden yapımla inşa edilen ve geçmişte Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı Çorbahanesi olarak adlandırılan yapıyla ilgili kapsamlı araştırmalar yapılmış, özgün mimarisine ilgili belgelere ulaşılmıştır. Kültür Tabiat Varlıkları ve Müze Müdürlüğü'nün çıkardığı kültür envanteri ve Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrenci çalışmalarının bulunduğu kaynaklara göre özgün mimarisi belirlenmeye çalışılmıştır. Yapının kaynaklardan elde edilen verilerle, yeniden yapım sürecinde yapılan değişim ve dönüşümlere yönelik karşılaştırma yapılmıştır (Görsel 1).

Görsel 1. Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı Çorbahanesi'nin Suriçi bölgesindeki konumu (KAİP 2012).¹

Görsel 2. Çorbahanesinin 2015 tarihindeki hava fotoğrafına göre mevcut konumu (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).

L plan düzenindeki çorbahane, kuzeydoğu bölümünde oda ve sonradan eklenmiş banyo mekânından oluşmaktaydı. Ancak 2015 sonrası yapı ve çevresindeki yıkımlarla yapının büyük bölümü yıkılmıştır. Yapının güney kanadı tümüyle, doğu kanadı ile kuzey kanadı ağır hasara uğramıştır (Görsel 3: a ve b).

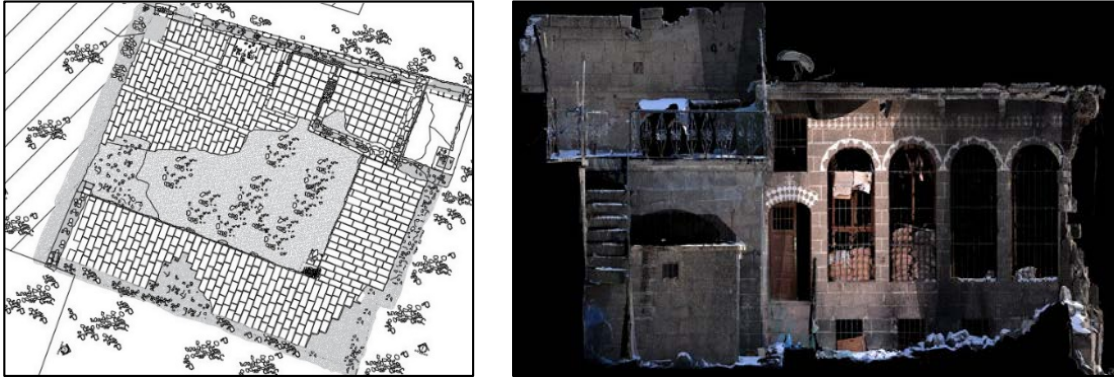
¹ Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Koruma Amaçlı İmar Planı (KAİP) yeniden düzenlenmiştir.

(a) (b)
Görsel 3. Yapının 2016 yılında doğu ve kuzey kanadının yıkık durumu ile 2019 yılındaki tümüyle yıkılmış durumu (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).

Yapının hasarlı ve yıkılan bölümleri ile özgün mimarisinin belgelendiği kaynaklar doğrultusunda, yeniden yapım çalışmaları başlatılmış ve yapım sürecinde geçmişteki cephe ve mekân boyutlarına dikkat edilmiştir.

Yeniden yapım aşamasında, yapının bulunduğu alanda araştırma kazıları yapılmış ve mevcut durumunu gösteren rölöve projeleri hazırlanmıştır. Yapıda, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü tarafından 2016 yılında, laser scanner taramaları yapılmış, taramalar sonrasında tamamlanan rölöve projelerine göre restorasyon ve restitüsyon projeleri hazırlanarak, yeniden yapım aşamasına geçilmiştir (Görsel 4: a ve b).

(a) (b)
Görsel 4. Yapının mevcut durumu rölöve planı ile laser scanner tarama verisi (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).

Yapının tümünde ana yapı malzemesi olarak, bazalt taş kullanılmıştır. Kaynaklarda, yapının batı ve güney cephesinde komşu yapıyla bitişik konumda olduğu, doğu ve kuzey cephesinin sokakla bağlantılı olduğu görülmüştür (Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğrenci Çalışmaları Kitabı, 2011). Yıkılmadan önce yapıya giriş Küçük Zingilli Sokak'tan ve "kabaltı"²nin (günümüzde yok olmuş) altından sağlanmaktaydı. Yapının güney ve doğu kanadının tümünü kapsayacak şekilde L formu bodrum katı yer almaktaydı. Güney ve doğu kanadı tek katlı olan yapının kuzey doğu kanadında avludan merdivenlerle

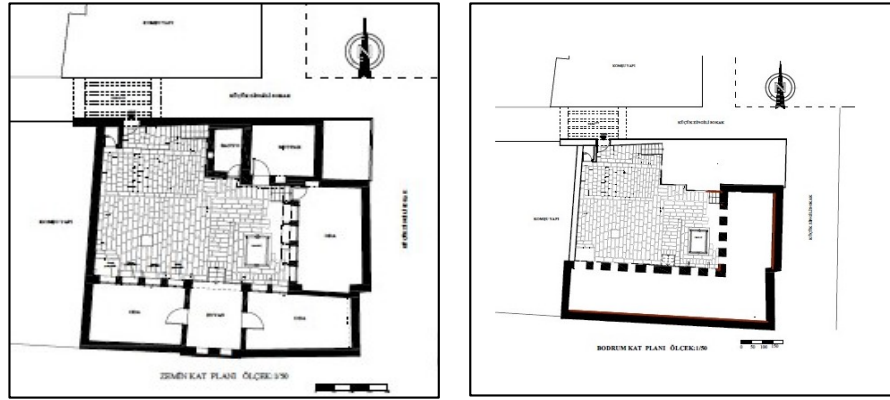
² Kabaltı: Üstü kapalı ve altından geçişin sağlandığı sokak geçitleridir.

çıkılan, sokağa bakan cumbalı bir oda bulunmaktaydı. Ayrıca kuzey kanadında bulunan mutfak mekânının yanına banyo eklenmiştir. Avlunun ortasında dikdörtgen formlu havuz bulunmaktaydı (Görsel 5: a, b ve c).

(a) (b) (c)
Görsel 5. Yapının sokaktaki konumu, kabaltı altındaki girişi ve güney kanadın avlu cephesi (2013).³

Güney kanadına avludan üç rıhtlı merdivenle ulaşılmaktaydı. Kanadın ortasında sivri kemerli eyvan ile yapının güney kanadında eyvan ve eyvanın doğu ve batısında odalar yer almaktaydı. Güney ve doğu kanadında bodrum mekânları bulunmaktaydı. Güney kanadında eyvanın doğusundaki odada iki adet, batısındaki odada yarım daire kemerli (yuvarlak) ve üstü “cas”⁴ süslemeli dört adet pencere avluya ve kuzey yönüne bakmaktaydı. Pencere üstlerinde ve dam altındaki silmeler çevresinde süsleme ve bezemeler bulunmaktaydı.

(a) (b)
Görsel 6. Çorbahane kat planları (2013).

Doğu kanadında bulunan odaya avludan üç rıhtlı merdivenle çıkılarak girilmekteydi. Bu kanatta, avluya bakan, yarım daire formlu üstü süslemeli dört adet pencere yer

³ Yapının çizim ve görselleri D.Ü Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü öğrenci çalışmalarından alınmıştır.

⁴ Cas: bazalt taş malzemelerinde derz malzemesi ile cephe süslemelerinde kullanılan kireç kaymağı ile yumurta akı karışımından oluşan harçtır (Tuncer, 1999).

almaktaydı. Kuzey kanadında sonradan eklenmiş banyo, mutfak ve dama çıkışı sağlayan taş malzemeden yapılmış merdiven ile avlunun kuzey batısında, girişin batısında hela vardır (Görsel 6: a ve b).

2. Yeniden Yapım Sürecindeki Değişim ve Dönüşümler

Çorbahanenin yeniden yapım sürecine başlanmadan önce rölöve ve restitüsyon projeleri doğrultusunda, arazi aplikasyonu yapılmıştır. Yapıya girişin önceden bulunan "kabaltı"nın (örtme) ve çevresinin yıkılmış olması nedeniyle, yapıya giriş özgününde bulunan kuzeybatıdan sağlanacak şekilde projelendirilmiştir.

2019 yılında yapılan projelendirme aşaması ve sonrasında, özgün malzemelerle yapım süreci başlatılmıştır. Çevresinde tüm yapıların yıkıldığı çorbahane duvar ve döşemelerde kesme bazalt taş, dam döşemelerinin taşıdığı ahşap kirişler, ahşap pencere ve kapı detayları ile cephe süslemelerinde "cas" kullanılmıştır. Avlu cephelerinde kullanılan "cas" malzeme ile yöresel özgün motifler yapılarak bazalt taşının koyu ve sert etkisi yumuşatılmıştır. Odaların üst örtüsünde, döşemelerinde ahşap kirişler kullanılmıştır. Kuzey cephesinde girişi bulunan yapıya, bazalt taştan yapılmış yüksek avlu duvarları inşa edilmiştir. Önceki durumunda, batı yönünde bitişik nizam şeklinde inşa edilmiş yapının günümüzde yakın çevresinde bir yapı bulunmamaktadır (Görsel 7: a ve b).

(a) (2013)

(b) (2021)

Görsel 7. Çorbahane girişinin eski ve yeni durumları (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).

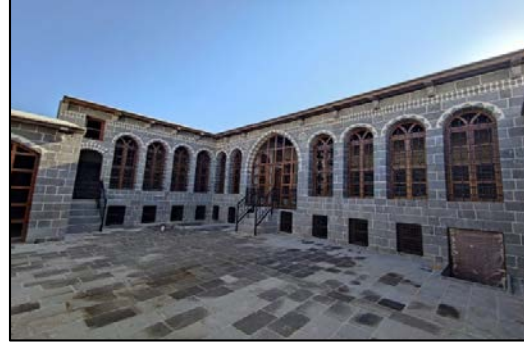
Çorbahanenin yeniden yapım sürecinde, kullanıcıların geçmişte kendi ihtiyaçlarına göre şekillendirdiği mekânlar kaldırılmış, restitüsyon projeleri, özgün mimarisine uygun hazırlanmıştır.

Yapının, yeniden yapım sürecinde, ana yapım malzemesi olan bazalt taş ile güney, doğu ve kuzey kanadı özgün mimarisine uygun tamamlanmıştır. Kuzey kanadında kiler, mutfak mekânları konumlandırılmış, yüksek avlu duvarlarıyla yapı, dış ortamdan ayrılmıştır. Güney ve doğu kanadına bodrum katı özgün mimarisine göre yeniden eklenmiştir. Güney kanadında eyvan ve odaların zemin döşemeleri ve duvarlarda bazalt taş malzeme kullanılmış, oda tavanları ahşap kirişli, toprak damlı döşeme ile geçilmiştir. Güney kanadı ile doğu kanadının önünde kadehli⁵, dikdörtgen formlu bazalt taştan yapılmış havuz özgün mimarisine uygun yeniden yapılmıştır (Görsel 8: a ve b).

⁵ Kadeh: Diyarbakır geleneksel evlerinde havuz kenarlarında yapılan taş işçilikli süslü öğelerdir.

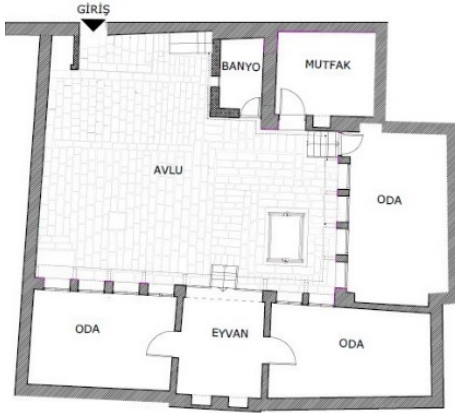
(a) (2013)

(b) (2021)

Görsel 8. Çorbahanenin güney ve doğu cephelerinin yeniden yapım süreci öncesi ve sonraki durumu (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).

Çorbahanenin, kuzey kanadında yeniden yapım öncesinde mutfak ile sonradan eklenen banyo mekânları bulunmaktaydı (Görsel 9: a ve b). Yeniden yapım sonrasında bu kanattaki banyo kaldırılıp, kiler eklenmiştir (Görsel 10: a ve b).

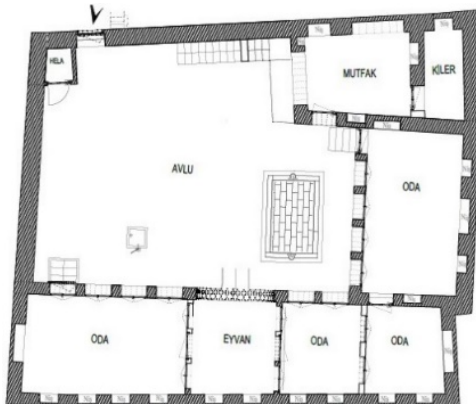

(a)

(b)

Görsel 9. Çorbahane eski planı ve kuzey kanadı (2013).

(a)

(b)

Görsel 10. Çorbahane planı kuzey ve doğu kanadı (Işık, 2021).

Çorbahanenin yeniden yapım sürecinde, projelerde özgün mimarisine uygun malzemelerin kullanılacağı detaylandırmalar yapılmış ve yapı bu projeye uygun yeniden yapımla tamamlanmıştır (Görsel 11).

Görsel 11. Yeniden yapım süreci tamamlanan çorbahane güney kanadı (Işık, 2021).

Restitüsyon projelerinde, yapının arşiv görüntülerinde olan doğu kanadı iki katlı olarak belirtilmiş olmasına rağmen, uygulamada doğu kanadı birinci katı yeniden yapılmamış, bu kanadın damına (üst örtü) çıkan merdiven korunmuştur.

Güney ve doğu kanadındaki döşeme ve odalardaki üst örtünün taşınmasını sağlayan ahşap kirişler yeniden yapım sürecinde özgün mimarisine uygun yapılmış ve bu kanatların duvarlarında niş detayları bırakılmıştır (Görsel 12: a ve b).

(a)

(b)

Görsel 12. Çorbahanenin yeniden yapım süreci tamamlandıktan sonra günümüz durumu (Işık, 2021).

Çorbahanenin güney ve doğu kanadındaki odaların zemin döşemesi bazalt taş malzemeden yapılmasına rağmen, yeniden yapım (rekonstrüksiyon) aşamasında laminant parke ile kapatılmıştır. Ayrıca tüm yapı ölçeğinde ısıtma ve aydınlatma tesisatları eklenmiştir. Bodrum katında döşeme bazalt taş malzeme ile kaplanmıştır. Yapının üst örtüsü bazalt silme taşlarıyla desteklenmiş ve ahşap kaplama tahtası ve yalıtımlı toprak damla kapatılmıştır.

Sonuç

Tarihi Suriçi bölgesinde bulunan geleneksel ve anıtsal yapılar, kentin korunması gereken kültürel miraslarıdır. Son yıllarda geçmişe özlem, koruma bilincinin artması, kurumsal ve bireysel çabalar kültürel miraslara yönelimi arttırmıştır. Suriçi bölgesinde kültürel miras niteliğindeki yapılarda zaman içinde yapısal sorunlar meydana gelmiş, birçoğu kısmi ya da ağır hasarlı olarak günümüze ulaşabilmiştir.

Geleneksel Diyarbakır evleri, Suriçi bölgesinin sivil mimari örneklerini oluşturmaktadır. Farklı boyutları ve konumlarıyla günümüze ulaşan geleneksel evlerin günümüz konfor koşullarında mekân ve işlev yönüyle eksik ve yetersiz kalması nedeniyle bu evlerin mevcut durumuna göre yeniden kullanım ve işlev verilmesi ile ilgili restorasyon ve onarım çalışmaları başlatılmıştır. Evlerin hasar durumuna göre restorasyon ve müdahale boyutları değişmiş, ağır hasarlı olarak günümüze ulaşan evlerde yeniden yapım (rekonstrüksiyon) çalışmaları yapılmıştır.

Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı Çorbahanesi, Diyarbakır geleneksel evleri mimarisinde inşa edilmiş bir vakıf yapısıdır. 2015-2016 tarihleri arasında bölgede meydana gelen olaylar nedeniyle evlerin büyük bölümü yıkılmış, birçok yapı günümüze ağır hasarlı olarak ulaşmıştır. Bu süreçte büyük bölümü yıkılan çorbahane 2019 yılında yeniden yapım süreçleri başlatılmış ve yapıda özgün mimarisine uygun yeniden yapım (rekonstrüksiyon) süreçleri Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından başlatılmıştır.

Çorbahanenin yeniden yapım sürecinde, yapının özgün mimarisi ile ilgili araştırmalar yapılmış ve yapı özgün mimarisine uygun olarak yeniden inşa edilmiştir. Ancak geçmişte bir yapı topluluğu içerisinde olan çorbahane, yakın çevresindeki yapıların tümüyle yıkılması nedeniyle yalnız kalmıştır.

2021 yılında tamamlanan ve Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı'na ait olan yapı henüz işlevlendirilmemiştir ve kapalı konumdadır. Çorbahane, yeniden yapım sürecinde özgün mimarisine uygun olarak inşa edilmiş olmasına rağmen, bu süreçte geleneksel yapım teknikleri yerini günümüz teknoloji ve inşaat tekniklerine bırakmıştır. Böylelikle ağır hasarlı olarak ulaşan çorbahanedeki geçmişin izleri ve yaşanmışlıkları tümüyle yok olmuştur.

Bu nedenle geçmişte özgün mimarisiyle kültür mirasımızda yer alan yapıların yeniden yapım süreci ile işlevlendirilerek kullanımında bazı hususlara dikkat edilmesi gerekir. Bu hususlar;

- i. Yeniden yapım sürecindeki geleneksel yapılar, özgün mimarisine uygun ve kent kimliğine katkı sunacak hassasiyetle inşa edilmelidir.
- ii. Yeniden yapım sürecinde, yapıların inşasında kullanılan malzemeler, özgün ve yapının geleneksel dokusuna aykırı olmayacak şekilde seçilmelidir.
- iii. Yeniden yapım sürecini tamamlayan yapıların bulunduğu çevreyle bir bütün oluşturacak düzenlemeleri yapılmalı ve yapı bu çevreye dâhil edilmelidir.
- iv. Yeniden yapım süreci sonrasında işlevlendirilecek yapıya koruma bilinci ve hassasiyetiyle yaklaşılmalıdır.
- v. Özgün işlevi dışında kullanılacak yapıda, yeniden yapım süreci sonrasında niteliksiz müdahalelerden kaçınılmalıdır.

Yeniden yapım süreci tamamlanan çorbahane için;

- i. Çorbahanenin bulunduğu tarihi çevrede, Diyarbakır geleneksel mimarisinde bulunan sokak ve mahalle kültürü ile mimari öğelerden (kabaltı, cumba, çeşme vb.) oluşan tamamlamalar yapılmalıdır.
- ii. Yeniden yapım süreci tamamlanan çorbahanenin yakın çevresinde geleneksel doku özelliğini taşıyan yeni yapılarla birlikte bütünlük sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- iii. Çorbahanenin özgün işlevine uygun yapılandırılması durumunda, yapı içinde mimarisini bozmayacak ve işlevine katkı sunacak düzenlemeler yapılmalıdır.
- iv. Çorbahanenin yeniden işlevlendirilmesi durumunda, yapının kimliğine ve mimarisine aykırı müdahalelerden kaçınılmalıdır.
- v. Yeniden yapım süreciyle kent mimarisine katılan çorbahanenin sürdürülebilirliğini sağlayacak işlev verilmesi durumunda, geçmiş yaşam kültürlerini yansıtan mimari öge ve çözümlerle yapı zenginleştirilmelidir.

Sonuç olarak; 2015-2016 yılları arasında ağır hasarlı olan ve yapının büyük bölümünü kaybeden çorbahane, yeniden yapımla (rekonstrüksiyon) inşa edilerek tamamlanmıştır. Vakıf mülkiyetinde bulunan yapı henüz işlevlendirilmemiş ve boş durumdadır. Yapı, yeniden yapım sürecine girmeden yapıyla ilgili kaynak ve projelerinin olması bu yapının yeniden inşasında önemli katkı sağlamıştır. Bu nedenle geleneksel yapıların kültür envanterine işlenmesi ve belgelenmesi oldukça önemlidir.

Suriçi bölgesinde yer alan ve arkeolojik kalıntı halinde yeniden yapım süreci başlayan çorbahanenin, özgün mimarisiyle yeniden inşası ve kent geleneksel mimarisine dâhil olması önemlidir. Yapım süreci tamamlanan çorbahanenin özgün işleviyle kullanılması arzu edilen bir yaklaşım olmakla birlikte özgün işleviyle kullanılsa da mevcut mimarisinin korunması önemli bir kazanımdır.

Kaynakça

- Halifeoğlu, F. M., Işık, N., Tekin, M., Güzel, E ve İpekyüz, H. D. (2020). Geleneksel Mimaride Yeniden Kullanım Kaynaklı Sorunlar: Diyarbakır Evleri Örneklemesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi/The Journal of International Social Research*, 13(75-3): 382-395. DOI:[10.17719/jisr.11159](https://doi.org/10.17719/jisr.11159)
- Işık, N. (2021). Diyarbakır Geleneksel Evlerindeki Yapısal Sorunların Malzeme ve Yapım Sistemi Açısından İncelenmesi. *7. Uluslararası Mühendislik, Mimarlık ve Tasarım Kongresi*. 618-629.
- Kültür Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu Arşivi (2021).
- Payaslı, O. G. ve Halifeoğlu, F. M. (2017). Geleneksel Diyarbakır Evlerinde Yapım Tekniği ve Malzemede Koruma Sorunları. Dicle Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı, *Mühendislik Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, 345-358.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1994). Tabhane. *Sanat Kavram ve Terimleri Sözlüğü*, 228, İstanbul.
- Tuncer, O. C. (1999). Diyarbakır Evleri. *Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Yayınları*.
- Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi.

Yılmazçelik, İ. (1995), XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Diyarbakır. *Türk Tarih Kurumu Yayını*, 127-135, Ankara.

Görsel Kaynakçası

- Görsel 1. Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı Çorbahanesi'nin Suriçi bölgesindeki konumu (KAİP- Koruma Amaçlı İmar Planı, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi).
- Görsel 2. Ermeni Katolik Kilisesi Vakfı Çorbahanesi'nin 2015 tarihindeki hava fotoğrafına göre mevcut konumu (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).
- Görsel 3: a ve b. Yapının 2016 yılında doğu ve kuzey kanadının yıkık durumu ile 2019 yılındaki tümüyle yıkılmış durumu (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).
- Görsel 4: a ve b. Yapının mevcut durumu rölöve planı ile laser scanner tarama verisi (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).
- Görsel 5: a, b ve c. Yapının sokaktaki konumu, kabaltı altındaki girişi ve güney kanadının kuzey cephesi (2013).
- Görsel 6: a ve b. Çorbahane kat planları (2013).
- Görsel 7: a ve b. Çorbahane girişinin eski ve yeni durumları (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).
- Görsel 8: a ve b. Çorbahanenin güney ve doğu cephelerinin yeniden yapım süreci öncesi ve sonraki durumu (Vakıflar Bölge Müdürlüğü Arşivi).
- Görsel 9: a ve b. Çorbahane eski planı ve kuzey kanadı (2013, Dicle Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Öğrenci Çalışmaları Kitabı).
- Görsel 10: a ve b. Çorbahane planı kuzey ve doğu kanadı (Işık, 2021).
- Görsel 11. Yeniden yapım süreci tamamlanan çorbahane güney kanadı (Işık, 2021).
- Görsel 12: a ve b. Çorbahanenin yeniden yapım süreci tamamlandıktan sonra günümüz durumu (Işık, 2021).